

УДК 339.92; 504.05

К.В. ЖАДЬКО

Європейський університет економіки і фінансів, Запоріжжя

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «МЕНЕДЖМЕНТ»

У статті за допомогою лінгво-семантичного та синергетичного аналізу розкривається соціально-філософський зміст поняття менеджмент.

Ключові слова: соціальне, філософія, зміст, поняття менеджмент, семантика, синергія.

Вступ

Вітчизняне суспільство в останні десятиліття перебуває в стані перманентних змін, що досить незвично для на загал консервативної ментальності українців. Не випадково, що в системі вищої освіти на перший план виходять навчальні дисципліни, зміст яких має чітке управлінське й само управлінське спрямування. Йдеться про велику кількість навчальних предметів, об'єднаних спільною назвою поняттям *менеджмент*. Що задовольняє суспільну потребу в необхідності переходу від командно-адміністративної системи до самоуправління. Він завжди здійснюється ефективно тоді, коли людина як пізнавальний суб'єкт для самої себе в якості об'єкта переходить до організації управління в установах (організаціях) та управління організацією взаємодії між її суб'єктами з приводу виконання функцій, віднесених до менеджменту. Подібний напрямок активно розробляється проф. Воронковою В.Г., на теоретичні й практичні напрацювання якої ми опираємось у своїх дослідженнях [1, с.26-46].

Мета статті полягає в тому, щоб, застосувавши метод лінгво-семантичного та синергетичного аналізу основних термінів, на основі яких формується поняття менеджменту, всебічно розкрити його зміст у першу чергу в його світоглядно-методологічному потенціалі.

Обговорення проблеми

При визначенні змісту терміна «менеджмент» в його суспільно-практичному дієслівному значенні потрібно виходити з того, що сам термін являє собою складне лексичне утворення. *Manage* в перекладі з англійської означає «1) *управляти, керувати, завідувати*; 2) *справлятися, впоратися з чимось*; 3) *ухитритися, умудритися, організувати*» [4, с.348], то цілком логічно досліджувати феномен менеджменту – «*management* – 1) *управління, керування; менеджмент*; 2) *керівництво, правління, дирекція*» [4, с.348] – в його суспільно-практичному застосуванні під кутом зору суперечливої єдності людини і тих об'єднань, в яких вона проявляє себе як суб'єкт соціального життя в основних сферах суспільства. А саме: економічній, політичній та духовно-культурній. Що, в свою чергу, логічно приводить до необхідності включення даного феномена в концептуальний контекст соціально-філософського знання з властивим йому понятійно-категоріальним апаратом. Справді, філософія закликає людину до самопізнавального способу життя. А він неможливий без того, щоб здійснювати його в тісному спілкуванні в зазначених сферах зі всіма соціальними структурами, які безпосередньо чи опосередковано впливають на людину як суспільно-громадську істоту. Звідси необхідність її органічної взаємодії з ними, тобто з тими людьми, які складають ці структури. Органічна взаємодія між людьми, яка, з одного боку, сприяє їх взаєморозумінню, з іншого, породжує постійні процеси непорозуміння, адже кожна людина і як природна істота, і як продукт певного соціального оточення, в якому вона народилась і з яким вона зіштовхувалась упродовж свого життя, потребує певної організації такої взаємодії в певній організації, установі, колективі.

Людина в якості менеджера якраз і є тим суб'єктом, про який тисячоліттями веде мову філософія. Це чітко видно, якщо взяти до уваги те, що, по-перше, зазначені дієслівні форми менеджменту утворені від іменників *управління, організація, керування, порання,*

узгодження, мудрування, по-друге, менеджер як складний термін утворений зі слів «*man* – людина, чоловік (робітник)» [4, с.348] та «*age* – вік, літа, доба, епоха, повноліття, покоління, старість» [4, с.23]. Як наслідок, соціальна філософія фактично досліджує людину в якості «*manager* – завідувач, директор, керівник» [4, с.348], адже упродовж усієї своєї суспільної життєдіяльності вона здійснює певний управлінський процес організації нічого іншого, як процесу самопізнавальної самоорганізації. Якщо головними категоріями теорії пізнання є поняття *об'єкт*, *суб'єкт*, *істина* та її *критерії*, то не буде перебільшенням твердження про те, що адекватною категорією самопізнавальної діяльності людини якраз і є категорія *менеджера*, яка цілісно охоплює всі сфери суспільного буття. Останнє, в свою чергу, має розглядатись як *постійний суспільно-управлінський менеджмент*. Слід враховувати, що іноді, а то й досить часто, ігнорується те, що мислення як інструмент пізнання постійно перебуває в мовленні, яке, за визначенням М.Гайдеггера, є домом буття людини. Ось чому менеджер – це людина, що здійснює свою діяльність (працює) все більш ефективно мірою того, як вона набуває досвіду, який набувається з *віком*, з *набуттям повноліття*, через *засвоєння досвіду попередніх поколінь*. Але це не просто *старість*, а духовне збагачення, яке за життя передається іншим людям і яке від того, що стає надбанням соціуму, не стає анонімним, не йде в забуття. Навпаки, ім'я людини стає після такої передачі здобутком вічного буття, символом певної доби. Що очевидно – ми всі, навіть попри те, що наші думки, проекти, ідеї тощо часто з'являються не зі вчень певних сучасників чи попередників, відчуваємо душевне й духовне задоволення від того, що йдемо в правильному напрямку. Тому з радістю посилаємось на них, якщо знаходимо таку суголосну нашому мисленню думку. А все це, як можна бачити, міститься в змісті слова менеджер – керівник, управитель і водночас директор свого розуму і своєї цілеспрямованої волі.

Коли йдеться про лінгво-семантичний вимір людини засобами мови, не слід вважати це якимось позанауковим методом дослідження. Адже *умовами* її формування є в першу чергу *мова* і сумісна праця над збагаченням свого лексичного арсеналу. Не можна забувати, як це було властиво філософії діалектичного матеріалізму, тісно прив'язаного до матеріалізму історичного, що *мова і система мовлення були сформовані за доби збиральницького*, а не матеріально-виробничого, *способу життя*. Природа ніби демонструвала людству, з одного боку, приклад свого менеджменту, свого способу життя, витративши на це добу вічності, з іншого, давала людям *час на виробництво мови* як арсеналу знаходження і збереження в ньому принципів свого буття *та мовлення* як засобу безпосередньої передачі від покоління до покоління, від однієї історичної епохи до наступних накопиченого досвіду. Цілком очевидно, що в певний історичний час окремі люди прозріли і почали свідомо й цілеспрямовано працювати над внутрішнім змістом мови. Так зародилась людина як розумно-пізнавальна істота, людина як центр тяжіння, атрактор, навколо якого почали гуртуватись інші люди, але вже не через сумісно-просторове перебування в одному територіально обмеженому місці, а як соціально-духовний організм і відповідна організація суспільства. Такий підхід вкрай важливий для застосування обраного нами лінгво-семантичного методу з синергетичною методологією пізнання складних нелінійних відкритих систем у взаємодії їх структурних складових, як власне природних, так і соціальних. Причому, не тільки суспільних, але й тих, на основі яких з'явилися люди як суб'єкти суспільного способу організації життя. Тут ми маємо на увазі думку багатьох соціологів, які у своїх вченнях виходили як з позицій домінування природно-біологічної складової людини, так і з позицій домінування соціальної складової як визначальної. Так, Г.Спенсер, як представник першого напрямку, вважав, що позиції Платона і Гоббса, які «беруть за вихідний пункт положення, що організація суспільства може порівнюватись не з організацією живого тіла взагалі, але з організацією живого людського тіла насамперед» [8, с.271], не підтверджуються ніякими фактами відносно цього. На його думку, «характер народу є первинним джерелом політичної форми, і безліч прикладів доводить, що раптово створювана нова форма не приймається, а швидко відкочується назад до попередньої форми» [8, с.268]. Окрема видатна людина здатна певним, іноді навіть досить помітним, чином

вплинути на характер народу, на загальний суспільний настрій, але з її відходом суспільна система повертається до вихідного пункту свого існування, можливо, що якоюсь мірою до більш високого якісного рівня, але не такого, який би давав підстави говорити про принципово інший якісний стан системи.

Негативний приклад колишнього СРСР, інших країн, які намагались швидко подолати проміжні, як їм здавалось і в чому вони були переконані, етапи соціальної еволюції, красномовний. Разом з відходом в історію партійних вождів, які, до того ж, не були харизматичними за своїми об'єктивними біосоціальними характеристиками, та втратою КПРС своєї монопольної провідної та, на її думку, авангардної ролі в суспільстві, воно досить «швидко відкотилось» до вихідного пункту, на якому перебувало на початку ХХ століття. Звичайно, щось в економічній, політичній та духовно-культурній сферах змінилось, але очевидним є повернення всіх країн, що утворились на розвалинах нібито могутньої держави, до необхідності побудови ринкової економіки, демократичного суспільно-політичного устрою та відновлення цивілізаційно-культурного напрямку розвитку. Серед багатьох причин такого стану ігнорування російськими вождями пролетаріату (українськими вождями селянства) твердої та достатньо аргументованої позиції Г.Спенсера того, що «суспільства штучно не створюються», а є результатом прояву в ході еволюції буття «певного настрою і способу мислення всієї общини» [8; с.265,267]. І настрої, і спосіб мислення суть ніщо інше, як структурні атрибутивні характеристики не лише суспільного, але й природного менеджменту. Видатний представник соціально-пізнавальної позиції в ефективному облаштуванні суспільства П.Сорокін не заперечував психофізіологічної складової в його утворенні. «Поза розвиненою нервовою системою немає і не може бути свідомості. Звідси висновок: психічна взаємодія дана у спілкуванні організмів, наділених розвиненою нервовою системою, а саме – сірою корковою речовиною мозку. Такими організмами є людина (*homo sapiens*) і вищі тварини. Отже, суспільство в сенсі соціологічному означає перш за все сукупність людей, що перебувають в процесі спілкування, і далі – сукупність взаємодіючих вищих організмів» [7, с.30]. Проте це лише фіксація очевидного факту тісного взаємозв'язку людини і природи загалом, найближчого природного докільця – біогеоценозу – зокрема. Суспільство як соціальний організм організується на принципово інших духовних засадах. «Тільки з появою поняття і починається знання (наука) в прямому смислі слова. Взаємодія... з того моменту, коли в її потоці з'являється поняття, тобто, коли встановлюється обмін не тільки уявлень, сприймань і т.п. (що властиво вищим тваринам – авт.), але й обмін понять (засвоєння і передача знань: навчання, наукові відкриття і винаходи і т. ін.), різко відрізняється від усіх інших видів взаємодії і стає винятково людським надбанням. ...Таким чином, світ понять – або логічна взаємодія – інакше – взаємодія понять – ось остаточна ознака чисто соціального (людського явища). Звідси само собою випливає визначення соціального явища: *соціальне явище є світ понять, світ логічного (наукового – у прямому сенсі цього слова) буття, який утворюється в процесі взаємодії (колективного досвіду) людських індивідів*» [7, с.527].

Наведені авторитетні думки видатних представників соціально-філософської думки дають нам підстави стверджувати, що ефективний менеджмент в будь-яких сферах суспільного життя з усіма його соціально структурованими складовими може функціонувати як процес самоорганізації, започатковуваний на засадах, основу яких складає людина в якості активного суб'єкта самопізнавальної життєдіяльності. Тоді не стільки вона *управляє* певним людським колективом, скільки нею *править*, чинить *управління* і *водночас правління* внутрішній закон системно організованого буття, починаючи з буття природного і завершуючись буттям суспільним, буттям суспільства. Як у природі взаємодія здійснюється не лише засобами безпосередніх тілесних контактів між об'єктами, але і єдністю польової взаємодії кольорів, запахів, звуків, так і в суспільстві на стадії набуття ним якості людського суспільства продовжують діяти і тілесні, і польові контакти. Проте тут на перший план висувається безпосереднє мовлення, яке, ставши предметом дослідження, виявляє свою внутрішню сутність відкриттям у ньому засобами мислення певних тенденцій і

закономірностей, оформлених у вигляді логічно пов'язаних поміж собою понять. Той, хто знає зміст понять, з одного боку, здатен до самоорганізації, до налаштування на природні атрактори, з іншого, сам виступає центром тяжіння для інших людей і суб'єктом утворення спочатку первинних общин, а потім і більш диференційованих соціальних структур суспільства.

Отже, мова – це не просто засіб спілкування та передачі досвіду попередніх поколінь сучасникам і від них до нащадків. Це, насамперед, простір соціальної взаємодії між людьми. Причому, простір досить суперечливий у своєму як природному, так і суспільно-практичному існуванні. Адже суспільство – це, як відзначав М.Вебер, всього лише ідеальний тип, за П.Сорокіним – понятійно визначений соціальний зв'язок між людьми. Останні, в свою чергу, виражаючись мовно-лексичними одиницями і системами, не є само собою зрозумілими при спілкуванні індивідів, що належать до різних суспільних структур, основу яких складають як етнічні та етнопсихологічні, так і власне соціокультурні та цивілізаційні чинники. Тобто, потрібно досліджувати це поле мовлення, виходячи і з фізичних (природних), і з соціальних аспектів функціонування мови. Вона спільна для всіх людей, але вона ж і різноманітна у формах мовлення. Зважаючи на наведені міркування, соціальні явища потрібно до-сліджувати, йдучи *слідами*, які у *свід*-омості людей залишає в першу чергу їх мовна комунікація, мовна взаємодія. Якщо це рівень взаємодії різних народів, тоді досліджувати потрібно системи народних мов у практиці їх безпосереднього мовлення. Життєвий до-свід, акумульований представниками різних народів у системі рідного мовлення, залишає свої *сліди* в оновленні питомої лексики запозиченнями, тому їх мова не просто збагачується, а інтернаціоналізується. Тобто, відбувається процес синергії мовних культур, кожна з яких розгалужується на автохтонну й ту, що самоорганізується сама собою. В соціально-духовному вимірі така взаємообумовлена система мовлення стає основою теорії пізнання, адже поступово мови різних народів розвивались взаємними запозиченнями і формували загальнолюдський лексичний склад мови як матеріального носія всесвітнього розуму.

Зазначимо, що потреба в перетворенні феномена людського мовлення на предмет філософських роздумів досить гостро постала вже в Римській імперії. Слову тут було надано, так би мовити, офіційну державну підтримку. Запозичення латинянами грецької культури відбувалось шляхом набуття й надання грецькому слову статусу закону: «*lex, legis* f 1) закон, юридична норма.. *lex ager* (агер – земля, територія – авт.) вчиняти по закону, вести справу законним шляхом; 2) правило, принцип..; 3) порядок..; 4) визначення, рішення..; 5) договір, угода..; 6) право управління, влада..; 7) віросповідання» [2, с.588-589]. Цілком очевидно, що на основі мови як звичного мовлення про щось сприйняте органами відчуття створювалась практика існування суспільства, охопленого численними протиріччями антагоністичного характеру, на засадах впровадження в свідомість населення Римської імперії управлінського менеджменту, засадах права і справедливості. Вони не могли укріпитись без того, щоб мову і мовлення, найперше громадян як суб'єктів державотворення, не перетворити на практику мовомислення, практику свідомого й відповідального ставлення до поведінки в соціумі. У чудовій книзі радянського вченого, доктора історичних і філософських наук Б.Ф.Поршнева «О начале человеческой истории» відзначається: «Загадка людини полягає в загадці початку людської історії. Що почалось? Чому і як почалось? Коли почалось?» [5, с.14]. Справа, звичайно, не в тому, коли саме – в якому тисячолітті, столітті чи році почалась історія людини. Береться вплив на людину, її діяльність мови, яка спрямовує її поведінку відповідним чином. Цю ідею висловив Е.Сепір (1888-1939 рр.) – американський етнолог і лінгвіст (гіпотеза Сепіра-Уорфа), згідно якої «мова нав'язує людині норми пізнання, мислення і соціальної поведінки: ми можемо пізнати, зрозуміти і здійснити тільки те, що закладено у нашій мові» [5,с.183]. Ось це нав'язування і є прояв примусової сили слова. «Слова, проголошені одним, невідворотним, «роковим» чином визначають поведінку другого, якщо тільки не наштовхується на негативну індукцію, контрсугестію, що зазвичай шукає опору в словах третіх осіб або ж оформлюваних за такою людиною. У чистому

вигляді сугестія є мовлення мінус контрсугестія. Остання на практиці іноді виражена з повною силою, але іноді в пониженій мірі – в оберненій залежності від ступеня авторитету особи, яка є джерелом сугестії» [5,с.187]. Природно-біологічною основою для розроблюваної концепції є закономірність: більш розвинена нервова система будь-якого біологічного виду гіпнотизує менш розвинену, носії якої стають жертвами. Безпосередні пращури людей – неоантропи – вели не трудовий спосіб життя, а «паразитичний». А саме: вони користувались продуктами, здобутими для споживання вищими ссавцями за рахунок вивчення їх мови і «спілкування» з ними з метою або наближення до себе, приручення й одомашнення, або ж «мовної» агресії, яка відганяла їх від їжі голосом їх природних ворогів і антагоністів. Б.Ф.Поршнев, як і лінгвістичні науки взагалі, розглядав мову як засіб комунікативної соціалізації, основу соціальної психології. Але вважав, що вона буде неповною, якщо не буде розглядати соціальні психічні явища. Як не дивно, але «ненормальність з точки зору психології – це ненавіюваність. Таке визначення справедливе для будь-якого суспільства, будь-якої епохи. Що саме навіюється, які саме норми поведінки, мови і мислення – це історично змінюється» [5,с.361]. Тому якраз мова і мислення соціалізують людину, роблять із неї суб'єкта суспільства. Навпаки, нерозвиненість мови десоціалізує людину, наближаючи її до палеоантропів і нижче в біологічній еволюції тварин, які, хоча й ведуть стадний спосіб життя, але це сукупність особин в обмеженому просторі, а не щось соціальне, не цілісне. Про це свідчать психічно хворі люди, спосіб поведінки яких нагадує поведінку палеоантропів і ще нижчих тварин. Вони неконтактні, або, що те ж саме, не піддаються навіюванню засобами мовлення, закриті для взаєморозуміння і злагоди з іншими якимись маніакальними заборонами. «Тварини, навіть у стаді, є перш за все індивідуальними організмами. Людина, навіть в усамітненні, є перш за все носієм другосигнальних впливів і тому соціального досвіду і соціальної історії» [5,с.410].

Яким же чином утворюється мова в якості другої сигнальної системи? На шляху наслідування. Жива речовина здатна реагувати на зовнішні подразники. Але так не може утворитись живий організм. Тоді відбувається внутрішня структуризація живого, яка не дозволяє реагувати реактивно на всі подразники. «Вдосконалення живого – це вдосконалення гальмування реакцій. «Розум» тварини – це можливість не реагувати у 999 випадках із 1000 виникаючих подразнень. Тварина все успішніше, як тільки можливо, оберігає себе від реакції, тому що рухається, володіє дистантною рецепцією, подрібнює подразники за допомогою мозкових аналізаторів. ...У цій кривій, що піднімається, перехід до людини не може бути чимось іншим, як подальшим і якісно новим злетом гальмування. Досить було б помітити, як її нинішня здібність переміщуватись переважає тварин, якою мірою дистантність її рецепції (інформації) розширена: досвідом пращурів, інформативною комунікацією сучасників, індивідуальною озброєністю; наскільки – майже необмежено – подрібнюється і аналізується навколишній світ апаратом мови і науки. Щоб цей ряд почався, повинно було мати місце переключення попередньої системи гальмування реактивності, властивої тваринам, на систему вищого порядку» [5;с.298,299]. До речі, почуття інтернаціоналізму в його гуманістичному спрямуванні можна сформулювати, якщо аналізувати феномен народних мов і систем мовлення, їх взаємозалежну лексику, а не намагатись на основі безпосередніх психофізіологічних контактів між людьми й народами подолати властиву їм об'єктивну схильність до взаємного несприйняття й відрази. Етнічне на суто фізіолого-антропоморфному рівні, згідно досліджень видатного культуролога й етнолога Л.Гумільова, проявляє себе на рівні підсвідомого, тому діє за внутрішнім принципом «свої – чужі». Це своєрідні природні біфуркації або розгалуження, які мають як позитивні, так і негативні виміри.

Позитивні проявляють себе в тому, що породжують флуктуаційні процеси в усіх взаємодіючих суб'єктах мови і таким чином сприяють, попри негативну дію агресивних збройних зіткнень, запозиченому збагаченню лексичного душевного простору. Адже запозичене і з часом постійно вживане слово виступає в якості атрактора, центру кристалізації, до якого тяжіють інші компоненти мови – фонетика, граматики, синтаксис.

Відсутність у наш час світових воєн можна вважати наслідком створення своєрідного міжнародного й міжнаціонального душевного й духовно-пізнавального простору, об'єданого на міждержавному рівні засобами інтернаціоналізації лексичного складу мов народів, що визначають його межі. Тобто, поступово, з плином часу, запозичення стають «своїми» – словники включають їх в якості питомих слів, які «прижились» в народній душі і вона здатна використовувати їх не лише в пізнанні, але й у мистецтві – поезії, художній та есеїстичній літературі. Не випадково, що мистецтво поезії, покладене на музичні мелодії, гальмує агресію різномовних, але душевно, як виявляється, споріднених народів. Це вкрай важливо враховувати при аналізі феномена менеджменту в усіх його проявах, насамперед у сфері економічній, де конкуренція вимагає «агресії» по відношенню до конкурентів. Але тут на допомогу приходить інститут держави як політико-організаційний управлінсько-правовий організм. Потрібно також враховувати й ту важливу обставину, що будь-які відносини між людьми як на індивідуальному, так і міжгруповому, міжколективному, загалом – соціально-організаційному – рівнях здійснюються у формі мовного спілкування, внутрішнім змістом якого є сутнісні вияви суспільного і природного буття, що є продуктом роботи мислення. Адже менеджмент як суспільно-практичний управлінський процес не може бути ефективним, якщо мовне спілкування не буде спрямовуватись в річище понятійно-категоріальних визначень, отриманих аналітико-синтетичною роботою мислення відносно внутрішнього змісту взаємодіючих структур чи окремих індивідів.

Тут синергетичний метод, який тільки-но сприйнятий вітчизняною суспільно-гуманітарною дослідницько-пізнавальною думкою, дає підстави для того, щоб органічно включити в соціально-духовний простір міжлюдської взаємодії закономірності природного буття. Адже попередня філософія (діалектичний та історичний матеріалізм) вважала, посилаючись на вчення Ф.Енгельса, неприпустимим подібний редуccionізм, тобто намагання пояснити внутрішні тенденції розвитку суспільства як продукту соціальної організації матерії, її соціальної форми руху. Між тим синергетика доводить, що як природні, так і суспільні процеси можна об'єднати в пізнанні, розглядаючи їх як нелінійну взаємодію відкритих систем, що, врешті-решт, тяжіють до внутрішньо властивої їм самоорганізації. Важливо, щоб людина, уособлена в суб'єктах певних організацій, об'єднань, не додавала цій взаємодії зайвих біфуркаційних розгалужених поштовхів. Заради справедливості потрібно відзначити, що як Ф.Енгельс, так і К.Маркс не розділяли природу і суспільство так радикально, як це відбувалось в добу домінування, за словами М.Мамардашвілі, «філософії підручників». Перший застерігав, що абсолютних істин, тобто виключно наукових, отже, закритих для інших варіативних, включно з альтернативними, підходів немає в жодній формі руху матерії: чим складнішими є форми її організації, тим більш відносними є ті істини, які відкривають відповідні науки – фізика, хімія, біологія, соціологія. Адже формою мислячого природознавства він вважав гіпотезу, а щодо вчень про суспільство, то його позиція була досить відвертою і відкритою – за своєю природою тут не може бути абсолютних істин. Що тотожне тому, що не може бути стовідсоткових об'єктивних істин.

Аналогічно К.Маркс. У «Передмові до першого видання» своєї основної праці «Капітал» він відзначав: «Суспільство, навіть якщо воно напало на слід природного закону свого розвитку, – а кінцевою метою мого твору є відкриття економічного закону руху сучасного суспільства, – не може ні перестрибнути через необхідні фази розвитку, ні відмінити останні декретами. Але воно може скоротити і пом'якшити муки пологів» [3, с.10].

Проте людина як творча істота, яка, до того ж, має досить короткий час життя, не може не проявляти активності через бажання «прискорити», як їй здається, поступ до найбільш ефективних форм організації суспільства у всіх основних сферах, які визначають його прогресивний гуманістичний напрямок руху і розвитку. Особливо ж та людина, яка на своєму духовному озброєнні має відповідні «єдино вірні вчення» – як природознавчі, так і суспільствознавчі. Тому її втручання, з одного боку, виправдане тим, що первинною формою світоглядної свідомості є міфологія з властивою їй героїзацією людської фантазії та нестримним бажанням її образи перетворити в тіло природи, щоб споглядати в артефактах

прояв власної суб'єктивності. З іншого, для неї також очевидним фактом є те, що своїм втручанням вона не може не порушувати усталений природний порядок. На жаль, це стало очевидністю лише в останні століття, а в останні десятиліття це вже майже загальнолюдська аксіоматична наочність.

Але чи є в цьому провина людини? Чи не підштовхує її до такого активного втручання сама природа, яка демонструє свою впорядкованість вічності, тривалим історичним часовим періодам свого буття, неспівмірного з швидкоплинним життям окремих поколінь? Адже в самій природі людина спостерігає такі форми активності, які загрожують її тимчасовому перебуванню в стані істоти, що усвідомлює своє життя і не бажає смерті. Природні катаклізми та стихії для неї самої є органічними, але не для людини. Тому свою активність вона розпочинає не тільки, а то й не стільки з суто суб'єктивних міркувань, скільки з міркувань захисних. Як природа руйнує певні свої утворення, так і людина, будучи мікрокосмом в собі самій і споглядаючи природні новотвори, не може у своїй природо-перетворюючій діяльності не змінювати щось і в собі самій іноді на користь, іноді на шкоду. Більше, як нині бачиться, на шкоду.

Отже, висновок може бути таким. Синергетична методологія пізнання *природи і суспільства* має всі можливості охопити якимись більш фундаментальними закономірностями, ніж ті методологічні засади, які досліджують їх окремо, боячись прояву фізикалізму чи біологізаторства в пізнанні людини і суспільства. Ми поєднуємо лінгво-семантичний і синергетичний методи дослідження феномена менеджменту тому, що, по-перше, об'єктивні тенденції світобуття містяться в польових формах його організації, по-друге, формою їх презентації людині є мова, по-третє, заглиблюючись у зміст мови, її лексичний, фонетичний, синтаксичний, граматичний і т. п. склад, можна відкрити принципи самоорганізації *природи і суспільства*. Це стає очевидним уже тому, що буквальний переклад з грецької терміна *sinergos* – сумісна дія [6, с.677]. У зв'язку з цим *подальші розробки* проблем, пов'язаних із проблемою менеджменту в усіх сферах організації й самоорганізації суспільного життя, мають, на нашу думку, йти в напрямку активного включення поняття *менеджмент* в структуру філософських та синергетичних методологічних досліджень. Якщо діалектика це в першу чергу метод розкриття відомого знання задля його донесення до читацької чи слухацької аудиторії, то синергетика має стати методом, який спрямовує знання в сумісну дію з його духовно-практичним втіленням. Тоді не буде звичного для посткомуністичного світу розриву між словом і ділом.

Список використаної літератури

1. Воронкова В.Г. Синергетична методологія аналізу соціального управління / В.Г.Воронкова. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць / Гол. ред.. В.Г.Воронкова. – Вип. 36. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2009. – С.26-46.
2. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь. [Около 50000 слов. Изд. 2-е переработ. и доп.]. – М., «Русский язык», 1976. – 1096 с.
3. Маркс К. Критика политической экономии. [Предисл. Ф.Энгельса. Пер. И.И. Скворцова-Степанова]. – М., Политиздат. – Т.1. – Кн.1. – 1973. – 907 с.
4. Новітній англо-український, українсько-англійський словник. Харків: «Промінь», 2009. – 960 с.
5. Поршнев Б.Ф. О начале человеческой истории. [Проблемы палеопсихологии]. – М., «Мысль», 1974. – 487 с.
6. Словник іншомовних слів. [Уклад.: С.М.Морозов, Л.М.Шкарапута]. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с. – (Словники України).
7. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. [Общ. ред., сост. и предисл. А.Ю.Согомонов: Пер. с англ.]. – М., Политиздат, 1992. – 543 с.
8. Спенсер Г. Опытты научные, политические и философские. [Пер. с англ. под ред. Н.А.Рубакина]. – Мн.: Современ. литератор, 1999. – 1408 с. – (Классическая философская мысль).

К.В.ЖАДЬКО

Европейский университет экономики и финансов, Запорожье

**СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ПОНЯТИЯ
«МЕНЕДЖМЕНТ»**

В статье с помощью лингво-семантического и синергетического анализа раскрывается социально-философское содержание понятия менеджмент.

Ключевые слова: социальное, философия, содержание, понятие, менеджмент, семантика, синергия.

K. ZHADKO

European university of economy and finance, Zaporozhye

SOCIO-PHILOSOPHICAL MEANING OF THE NOTION «MANAGEMENT»

The article deals with the analysis of the socio-philosophical meaning of notion «management» by means of linguistic-semantic and synergetic methods.

Key words: social, philosophy, meaning, notion, management, semantics, synergy.

Стаття надійшла до редакції 20.01.11р.